

Vriendenlezing 2022

verzorgd door **Jan Wittenberg**

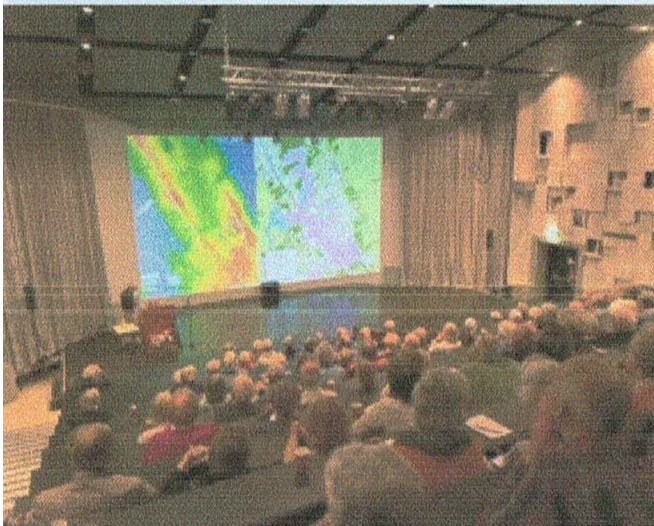
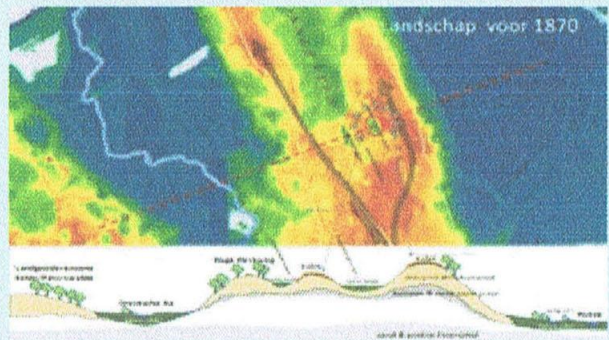
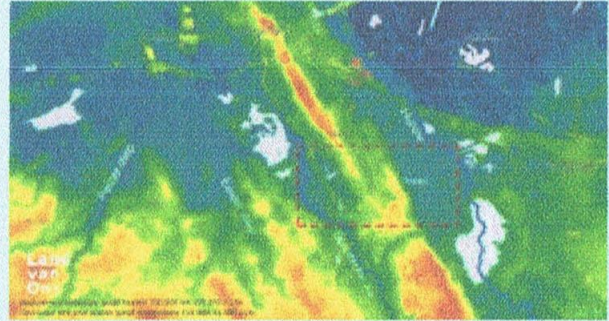
Op 18 oktober hield Jan Wittenberg een lezing met als titel:

Land van Ons en de Onneresch

Jan is perceelcoördinator Onneresch bij Land van Ons en secretaris van de stichting Landelijk Gebied Haren. Land van Ons is een burgercoöperatie die landbouwgrond koopt en aan boeren verpacht die natuurvriendelijke landbouw bedrijven, teneinde de biodiversiteit en het landschap te herstellen.

In 2021 heeft de coöperatie 26 hectare grasland op de Onneresch aangekocht.

De zeer goed bezochte lezing (meer dan 150 bezoekers) ging over de geschiedenis van de Onneresch, de doelstellingen van Land van Ons en de plannen van Land van Ons met de Onneresch.

De geschiedenis

De Onneresch is onderdeel van de Hondsrug. Deze stuwwal is gevormd gedurende het Saalien, de voorlaatste ijstijd van 200.000 – 130.000 v. Chr. In de Weichselien-ijstijd (110.000 – 13.000 v. Chr.) is er nog weer een dekzandlaag overheen gewaaid.

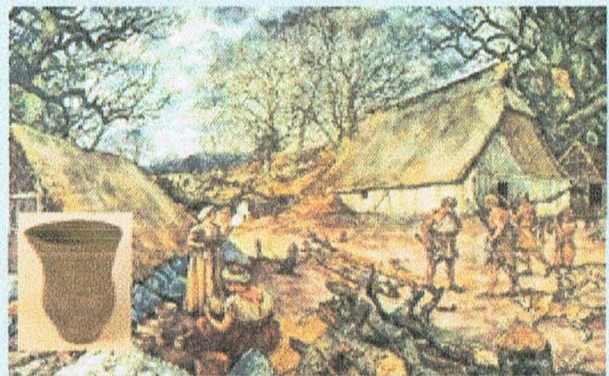
Aan de hand van hoogtekaarten gaf Jan aan waar op de Hondsrug de Onneresch ligt. De es ligt rondom een oude pingoruïne, bekend als het Veentje of Steenbergveen. Het is een duidelijke laagte in het landschap, die in natte perioden nog wel onder water staat. Onderzoek in opdracht van Land van Ons heeft aangevoerd dat deze pingoruïne nog volledig intact is. Dat is heel bijzonder, omdat ze in het verleden meestal zijn afgegraven voor veenwinning. Dat was voor de Universiteit van Utrecht reden genoeg om aanvullend onderzoek te doen om te achterhalen welke gewassen er in het verleden hebben gegroeid. Volgend jaar zullen de eerste resultaten bekend gemaakt worden.

De allereerste bewoners van het gebied waren die van de Trechterbekercultuur (ca. 4900 – 2700 v. Chr.), vernoemd naar hun typerende aardewerk: de trechterbeker. Deze bewoners hebben ons de Hunebedden nagelaten. Op de Onneresch heeft ooit een hunebed gelegen.

Het gebied is geleidelijk ontgonnen. Op oude kaarten is duidelijk te zien dat de percelen op de Onneresch zodanig zijn aangelegd dat ze afwateren naar de laagte van het Veentje.

In 1918 is 14 hectare van de es wel 3 meter afgegraven om zand te winnen voor de aanleg van het nabijgelegen spooreplacement.

Tijdens de bouw van een huis in 1927 stuitte men bij toeval op een middeleeuws grafveld. De bekende archeoloog Van Giffen heeft naast "normale" graven

opstelt en werkzaamheden uitvoert / coördineert. Jan is de perceelcoördinator voor de Onneresch. In een beheerplan worden de volgende zaken uitgewerkt:

- Landschapsgeschiedenis en wat daarvan hersteld moet worden
- Geschiedenis van het perceel uit diverse bronnen, eventueel aangevuld met bodemonderzoek
- Onderzoek: hydrologie van het gebied en monitoring
- Welke nieuwe landschapselementen toegevoegd kunnen worden
- Betrokkenheid omgeving en samenwerking

De Onneresch is ingedeeld in 6 deelgebieden (zie afbeelding). Bij het beheer worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Open karakter behouden
- Akkerbouw waar mogelijk (de deelgebieden 1, 2, 4 en 6)
- Zesjarige vruchtwisseling. In 2022 was dit op perceel 1 huttentut, perceel 2 boekweit, perceel 4 triticale.
- Grote variatie in grasland: bloemrijk grasland in gebied 3 (het Veentje) en kruidenrijk begraasd grasland in gebied 5.
- Minder droogtegevoelige gewassen

Daarnaast worden er diverse landschapselementen versterkt of toegevoegd. Denk hierbij aan:

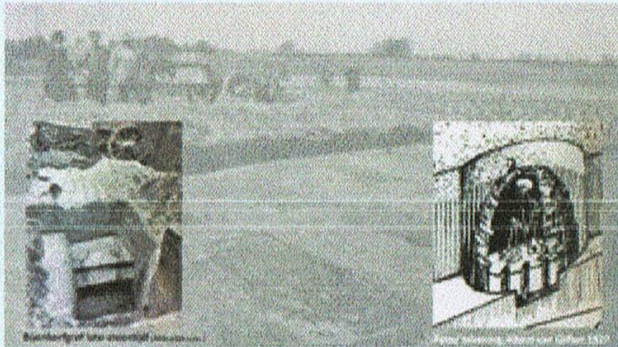
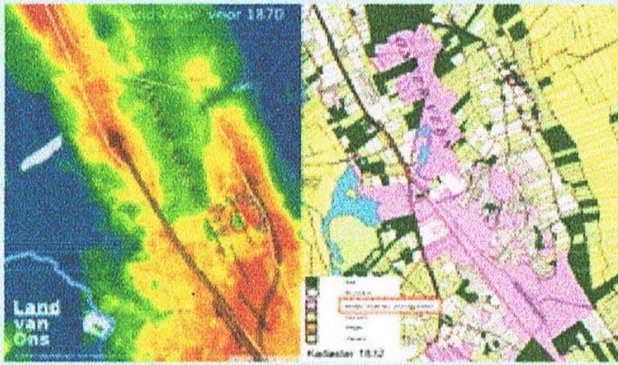
- bloemrijke akkerranden langs de Onnerweg
- overhoeken / struweel
- solitaire bomen in het open land
- broeihopen voor slangen
- maar ook uitzichtpunt / bankje / informatiebord voor de mens (voorlichting / educatie)

Verder wordt het Veentje vernat door het plaatsen van stuwen om het water langer vast te houden.

De es wordt verpacht aan de biologisch-dynamische melkveeboeren Berend en Wilma Steenbergen. Voor hen is de omslag klein. Ze zijn Skal-gecertificeerd en verkopen al producten aan huis. De grootste verandering voor hen is omschakelen van melkveebedrijf naar gemengd bedrijf met een gesloten kringloop. De opbrengsten van de akkerbouw zoals huttentutolie worden verkocht in de eigen winkel. Huttentut is een kruisbloemige. Een oud en zeer olierijk gewas. De geperste olie is voor in de keuken en de koeken die resteren na het persen gaan naar het vee.

Het omzetten van de intensief gebruikte graslanden naar bloemrijke landen gaat een aantal jaren duren. De natuurontwikkeling (o.a. aanwezigheid van planten, vogels, insecten en bodemdieren) wordt de komende jaren gemonitord. Ondertussen staat het Land van Ons op plaats 5 van de Duurzame Top 100 van Trouw.

Zie voor informatie hoe je mede-eigenaar kunt worden: <https://landvanons.nl/perceel/onneresch/>. Daar is ook het beheerplan te downloaden.

en zaken als gespen, kralen etc., ook een zogeheten Bijenkorfgraf uit de late steentijd gevonden. In een Bijenkorfgraf werd de overledene zittend in een korf van wilgentenen begraven. En in dat graf werd een trechterbeker gevonden: 4.500 jaar oud en puntgaaf!

Het heden

In 2021 kocht de burgercoöperatie Land van Ons 26 hectare grond op de Onneresch.

Land van Ons is opgericht vanwege landelijke problemen rondom:

- Biodiversiteitsverlies
- Verlies landschapselementen
- Verdroging / vermessing / stikstofemissie
- Verdichting door gebruik van zware machines

Ongeveer 25% van Nederland bestaat uit bebouwing, infrastructuur etc., 20% is bos en natuur en de rest (55%) is in gebruik als landbouwgrond. De natuurorganisaties kunnen binnen hun beheergebied de problemen nooit oplossen. De biodiversiteit moet omhoog in de agrarische gebieden. En daarvoor moeten we af van de industriële landbouw.

Voor herstel hanteert Land van Ons de volgende doelen:

- Biodiversiteitsherstel op agrarische percelen
- Ecologie boven economie
- Herstel landschapselementen
- Herstel biodiversiteit
- Afwisselen van teelten
- Herstel minerale huishouding en zuurgraad

De burgercoöperatie koopt daarvoor grond op, want dan kan de burgercoöperatie zelf bepalen wat er gebeurt. Daar waar mogelijk worden oude landschapselementen hersteld en de grond verpacht aan boeren

die aan strenge eisen voldoen om de problemen op te helpen lossen.

Bij de verhuur worden de volgende kernbegrippen gehanteerd:

- Lage pacht en langdurige samenwerking
- Skal-gecertificeerd
- Korte ketens bij het opzetten van verwerkingscapaciteit
- Kennisverdieping
- Herstel landschapselementen
- Bodem als uitgangspunt

Belangrijk daarbij is dat de vele tussenlagen, die vaak een monopoliepositie hebben, uitgeschakeld worden. Dus geen chemiereuzen meer die kunstmatig aan de man brengen, of banken die alleen de verkeerde typen investeringen ondersteunen. Verder is er zoveel mogelijk lokale verkoop om de tussenhandel uit te schakelen.

Er worden ook weer gewassen verbouwd die al jaren niet meer in Nederland geteeld werden, zoals bijvoorbeeld boekweit, omdat die veel meer de biodiversiteit bevordert. Om boekweit te verwerken waren er geen machines meer in Nederland: die zijn uit andere landen gehaald. Zo ontstaat er een kennisnetwerk rondom "vergeten" agrarische activiteiten en bedrijven die voedsel voor eigen vee telen en mest op eigen grond kunnen gebruiken.

Land van Ons heeft momenteel 21.000 leden en bezit 13 gebieden met een totale oppervlakte van 200 hectare. Elk gebied kent een perceelteam met een perceelcoördinator die een beheerplan voor een gebied

